

3. SPARTA – NOTATKA

1. Powstanie Sparty

Polis Sparta była położona w południowej części Płw. Bałkańskiego – na Płw. Peloponez w Lakonii nad rz. Euratos. Dorowie, którzy się tam osiedlili podbili tubylczą ludność i ją zniewolili. Mieszkańcy 5 wsi założyli polis Spartę (zostali spartiatami). Pozostali Dorowie stali się perjojkami, a zniewolona ludność np. Mesenii stała się helotami.

2. Rozwój terytorialny Sparty

- podbój Lakonii
- VIII w. p.n.e. – VII w. p.n.e. podporządkowali sobie Mesenię,
- VI w. p.n.e. podporządkowali sobie Kynurię i Wyspę Kyterę,
- pod koniec VI w. p.n.e. powstał Związek Peloponeski – sojusz państw na Płw. Peloponez, który uznawał hegemonię (przywództwo) Sparty. Tak powstała symmachia spartańska.

Symmachia - w starożytnej Grecji związek kilku poleis, sojusz polityczno -wojskowy, który powstał by walczyć przeciw wspólnemu wrogowi.

3. System społeczny Sparty

Spartiaci	Perjojkowie	Heloci
▪ posiadali pełnię praw polit.; ▪ od 7 roku życia wychowywani w koszarach na wojowników; ▪ nie posiadali ziemi na własność – po 20 roku życia otrzymywali działkę ziemi od państwa wraz z helotami, którzy na niej pracowali; ▪ pełnię praw politycznych otrzymywali w wieku 30 lat; ▪ najlepsi wojownicy starożytnej Grecji; ▪ Spartiaci uważali się za jednakowych (homoioi). W rzeczywistości istniały między nimi różnice majątkowe. Prymat wiodły rody arystokratyczne.	▪ ludność zależna wywodząca się od Dorów; ▪ zajmowała się wolnymi zawodami, rzemiosłem i handlem ale również uprawą ziemi i hodowlą; ▪ za ziemię płacili; ▪ zamieszkiwali w autonomicznych gminach; ▪ nie mieli praw polit.; ▪ posiadał wolność osobistą; ▪ służyli w armii u boku spartiatów, dostarczali broń dla armii.	▪ niewolni chłopci należący do państwa, ▪ ludność podbita, która była przypisana do ziemi; ▪ heloci nie mieli żadnych praw lecz nie można ich było wyzwolić ani sprzedać

4. System polityczny Sparty – oligarchia

- Na czele państwa stało **dwóch królów (diarchia)** z 2 różnych rodów Agiadów i Europontydów.
Upewnienia: piastowali najwyższe urzędy kapłańskie, wysyłali posłów do wyroczni w Delfach, dowodzili armią podczas wojny (tylko 1 król mógł opuścić Spartę), posiadali ziemię na własność, posiadali uprawnienia sądowe, po śmierci mieli prawo do uroczystego pogrzebu.

- **Geruzja** – rada starszych – sprawowała faktyczną władzę, składała się z 28 starców po ukończeniu 60 roku życia plus 2 królów. Uprawnienia: przygotowywanie treści uchwał, podejmowanie decyzji państwowych, przyjmowanie poselstw, sądzenie najcięższych przestępstw – najwyższa władza sądownicza.
- **Zgromadzenie Ludowe (apella)** – składało się z obywateli Sparty (spartiaci po ukończeniu 30 roku życia). Zwoływane raz miesiącu. Uprawnienia: stanowiło prawa (podejmowało uchwały poprzez krzyk – akłamację), decydowało o wojnie i pokoju, wybierało urzędników (eforów) i geruzję.
- **Urzędnicy – 5 eforów** – wybierani przez Zgromadzenie na okres 1 roku Uprawnienia: zwoływali Zgromadzenie i mu przewodzili, wypełniali decyzje zgromadzenia, w razie wojny ogłaszali mobilizację. Dwóch eforów wyruszało z królem na wojnę.
- **Obywatelem** był każdy Spartiata (mężczyzna), który ukończył 30 lat.

Jest to oligarchia, gdyż tylko spartiaci mieli prawa polityczne i brali udział w obradach Zgromadzenia (niewielka część społeczeństwa), a faktyczną władzę sprawowała geruzja = rada starców.

4. Wychowanie spartańskie

Etapy życia młodego spartiaty:

Noworodek, niemowlak	Geronci decydowali czy ma żyć czy nie. Dzieci zdeformowane bądź chore zabijano. Surowo opiekowano się niemowlakami.
od 7 roku życia	Chłopcy trafiali do koszar wojskowych. Uodparniano ich na wszystkie niewygody. Żyli w drużynach. Uczyli się czytać i pisać oraz podstaw we władaniu bronią.
od 12 roku życia	Chodzili nago, nie myli się. Uczyli się gier wojennych, doskonalili posługiwanie się bronią.
od 15 roku życia	Mogli nosić długie włosy i brać udział w wyprawach wojennych.
od 20 roku życia	Mogli zawierać związki małżeńskie ale nadal mieszkali w koszarach.
od 30 roku życia	Pełnia praw politycznych. Mógł zamieszkać we własnym domu.
od 60 roku życia	Zwolniony ze służby wojskowej.